

אלא דלפ"ז קשה אמאי להלן בפרשת ראה [דברים ט"ז פ"י]: ועשית חג שבועות וגו', ואח"כ [בפס"ז] שכתוב: כחג המצות וכחג השבועות, תרגמו גם אונקלוס וגם

יונתן "חגא דשבועיא"¹⁵, וצ"ע. [ועיין במש"כ הנצי"ב והכתב והקבלה בדברים ש.ס.]

15. כנראה שקשה לרבינו דלפי מה שביאר שהכוונה לשתי זוגות של שבועות, א"כ היה להם לתרגם "חגא דשבועין" — בלשון רבים, וכמו שתרגמו שם [פ"ט] שבעה שבועות תספר לך — שבעה שבועין תמני לך וכו'.

פרשת מטות

ל', ב'. זה הדבר אשר צוה ה'.

פירש"י וז"ל: משה נתנבא בכה אמר ה' בחצות הלילה והנביאים נתנבאו בכה אמר ה' מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר (ספרי) עכ"ל. וצריך להבין, מהו החילוק שבין לשון "כה" ללשון "זה", וגם אם לשון "זה" הוא מדרגה יותר גבוהה א"כ מדוע המתין הכתוב עד סוף ספר במדבר, ולמה לא הקדים בתחלת דברי משה.

דעותיהן שוות, וא"כ אם נשמע משני אנשים איזה דבר על כרחך שכל א' צריך לאומרם בלשון אחרת, כמו אם נשאל: העשיר הוא פלוני? אזי אם ישיבו שני אנשים, והאחד הוא עשיר והשני הוא עני, בודאי שהעני יפליג את עשרו של אותו פלוני והעשיר ידבר במדה מצומצמת, וכן אם שניהם שוין בעושר אלא שהא' מטבעו מגזם הנהו ע"כ הא' יפליג את עשרו והשני יזכירנו בלא [התפעלות]. ונמצא לפי זה אם נשמע מאלה ב' האנשים מלות שוות אודות שאלה זו בודאי שהא' משקר, והבן זאת. ונמצא לפי זה שגם אישיות הנביא משתפת בנבואה, ומראים לו לנביא את החזיון והנביא מביעו לפי כוחותיו ותכונותיו, משא"כ במשה רבינו שמסר לנו את התורה בזה הדבר ממש כקבלתו בלי איזה השתתפות מאישיותו הפרטית אלא הקב"ה מדבר מגרונו של משה¹.

והנראה לי, דבאמת מצינו [סנהדרין דף פ"ט ע"א] שבנביאי אמת אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, ומזה הבין יהושפט בנביאי אחאב שאינם נביאי אמת — מפני שכולם נתנבאו בסגנון אחד. ולכאורה היה הדבר צריך להיות בהיפך, דנביאי אמת שקבלו ממקור אחד היה להם לומר בלשון אחד ונביאי שקר להיפך. ונ"ל דבאמת אחז"ל [ברכות דף נ"ח ע"א] שכשם שפרצופי האדם אינם דומין זה לזה כך אין

1. בעיקר יסודו כיוון רבינו לדברי כמה אחרונים, עיין בהקדמת אברבנאל לספר ירמיה, ובמש"כ הגמרי"ל דיסקין (בסוף חלק הכתבים של שו"ת מהרי"ל). ועיין במלבי"ם בהקדמתו לירמיה שחולק על זה וסובר שכל יביבה ותיבה שיצאה מפי הנביא נמסרה לו בדקדוק, ואכמ"ל בזה.

הנה מפרשת נדרים אנו רואין שהאדם יש בכחו ליצור ולחדש מצוות ועבירות חדשות, דהיינו שאם אדם נשבע שבועה שיאכל ככר זו הרי הוא מצווה לאוכלה, והרי זה מצות עשה כמו אכילת מצה, וכן כשמבטא שבועה שלא אוכל ככר זו הרי הככר אסורה כבשר חזיר ויותר, ואם הקדיש איזו דבר ובא אחר ואכלו הרי זה חייב מיתה בידי שמים, וע"כ מפני שהאדם באשר הוא צלם אלקים יש לו הכח הזה לבדות איסורים חדשים והרי הם חלים², וכיון שיש לו לאדם הכח להוסיף בתורה לפיכך היה עולה על דעתנו שגם בתורה נטלה חלק אישיותו של משה, ולפיכך בזה המקום הדגישה התורה ואמר ה"זה הדבר", שאף שישנה פרשת נדרים ואעפ"כ התורה היא כולה מפי ד', ודו"ק כי נכון הוא. ומהאי טעמא אפשר שגם בשחוטאי חוץ נאמר זה הדבר [ויקרא י"ז פ"ב], מפני שאנו רואין שמתחייב כרת על ידי הקדשו של זה וכו', וכמו שכתבתי.

ולפי דברינו אלה נבין מה שאמרו רז"ל במסכת בבא בתרא [דף י"ד ע"ב]: משה כתב ספרו ופרשת בלעם, דלכאורה מאי שנא פרשת בלעם משאר הפרשיות שבתורה כגון פרשת לבן או פרשת פרעה וכדומה, וכמה

נשתנתה פרשה זו. אבל לפמש"כ יבואר, דהנה ארז"ל בספרי [סוף ברכה] ולא קם עוד נביא בישראל כמשה אבל בבבליים קם ואיזה זה בלעם בן בעור, עיי"ש. והסבר הדבר הוא³, דמשה רבינו קבל התורה בלשונה ממש ולא ככל הנביאים שקבלו רק הנושא והענין, וכמו כן בלעם קבל מפי ד' הלשון ממש, וכמו שארז"ל בסנהדרין [דף ק"ה ע"א]: חכה נתן לתוך פיו, עיי"ש, והיינו שמסר דברי ה' ממש, וא"כ יצא מפיו תורה ממש, ומשה רבינו רק הכניס פרשה זו בתורת משה, ודו"ק⁴.

ל', ג'. איש כי ידור נדר לה'.

כתב הרמב"ן וז"ל: איננו כמו אשר נשבע לה' כו' אבל בנדר לא יאמר ידור בה' אלא לה' וכו'. ביאור הדברים, כי הנדר הוא הבטחה לה' — היינו שיתן לה' קרבן, וכן כל איסור חפצא, אבל שבועה הוא בנפעל, והוא איסור גברא — שהוא נעשה מושבע. ונזירות היא קבלה שיעשה נזיר, אלא שהתורה נתנה לנזיר מצוות יתירות, ולפיכך הוא במשקל מפעיל, ודו"ק בזה⁵.

ל"א, ד'. לכל מטות ישראל תשלחו לצבא.

2. בשיחה עם תלמידיו ביאר רבינו שמה"ט מצינו בנדרים דין מיוחד מה שלא מצינו בכה"כ, דהרי בנדר יכול להתחרט מעיקרא ולומר שאם היה יודע איזה ידיעה לא היה עושה זה, אבל במקח וממכר וכדומה הרי לא אמרין כן. וביאור הדבר הוא דבשבועות ונדרים נתנה התורה לנו כוח תורני לאסור על עצמו דברים המותרים, וכדי לזכות לכח זה צריך האדם להיות במדרגה נכונה, ולכן אם אומר שטעה ולא היה עושה את זה אילו ידע איזו ידיעה או כוונתו שבאמת לא היה לו כח לאסור על עצמו דבר המותר, אבל במקח וממכר הא גם הפעוטות ממכרן ממכר וא"כ אינו יכול לטעון שהיתה לה דעה פעוטה בזמן המקח, ודו"ק.

3. וכ"כ הגר"ח ז"ל מבריסק (הובא בהגדה "מבית לוי" על הפסוק ויאמינו בה' ובמשה עבדו).

4. וע"ע מש"כ רבינו בענין זה במבוא ללימוד המקרא שנדפס בריש ספר זה.

5. עיין באבני מילואים [חלק השו"ת סי' ט"ו] שכתב: דיש מי שסובר דנזירות איסור חפצא כמו נדר דהוי כאוסר פיו ליינ כו' ויש מי שסובר דנזירות הוי איסור גברא כמו שבועה כו' ומהרי"ט שם האריך כו' דנזירות לאו איסור גברא כשבועה ולאו איסור חפצא כנדרים אלא איסור תורה דרמי רחמנא על הנזיר וכו'. וע"ע בדברי רבינו לעיל